

Súd: Správny súd v Košiciach
Spisová značka: KE-4Sa/1/2023
Identifikačné číslo súdneho spisu: 7023200016
Dátum vydania rozhodnutia: 27. 11. 2025
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Petra Vysaníková
ECLI: ECLI:SK:SpSKE:2025:7023200016.3

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Správny súd v Košiciach sudkyňou JUDr. Petrou Vysaníkovou v právnej veci žalobcov: 1/ A. B., nar. XX.XX.XXXX, 2/ C. B., nar. XX.XX.XXXX, 3/ D. B., nar. XX.XX.XXXX, 4/ D. B., nar. XX.XX.XXXX, všetci žalobcovia bytom v E. A., F. XXX/X, právne zastúpených: Advokátska kancelária JUDr. Jakub Mandelík, s.r.o., IČO: 47 234 318, so sídlom v Bratislave, Záhradnícka 51, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, so sídlom v Bratislave, Ul. 29. augusta 8 -10, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutí žalovanej č. XXXXX-X/XXXX-XX, č. XXXXX-X/XXXX-XX, č. XXXXX-X/XXXX-XX, č. XXXXX-X/XXXX-XX zo dňa 07.11.2022 takto

rozhodol:

Z r u š u j e rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ústredie č. XXXXX-X/XXXX-XX zo dňa 07.11.2022, č. XXXXX-X/XXXX-XX zo dňa 07.11.2022, č. XXXXX-X/XXXX-XX zo dňa 07.11.2022, č. XXXXX-X/XXXX-XX zo dňa 07.11.2022 ako aj rozhodnutia Sociálnej poisťovne, pobočka Košice č. XXXXX-XX/XXXX-XXX zo dňa 19.08.2022, č. XXXXX-XX/XXXX-XXX zo dňa 19.08.2022, č. XXXXX-XX/XXXX-XXX zo dňa 19.08.2022, č. XXXXX-XX/XXXX-XXX zo dňa 19.08.2022 a vec v r a c i a Sociálnej poisťovni, pobočka Košice na ďalšie konanie.

Žalobcom v prvom až štvrtom rade p r i z n á v a voči žalovanej právo na úplnú náhradu trov konania.

o d ô v o d n e n i e:

1. Správnu žalobou zo dňa 05.01.2023, doručenu Krajskému súdu v Košiciach (ďalej aj pôvodný správny súd) v ten istý deň, sa žalobcovia domáhali zrušenia rozhodnutí žalovanej č. XXXXX-X/XXXX-XX zo dňa 07.11.2022, č. XXXXX-X/XXXX-XX zo dňa 07.11.2022, č. XXXXX-X/XXXX-XX zo dňa 07.11.2022, č. XXXXX-X/XXXX-XX zo dňa 07.11.2022 ako aj rozhodnutí Sociálnej poisťovne, pobočka Košice č. XXXXX-XX/XXXX-XXX zo dňa 19.08.2022, č. XXXXX-XX/XXXX-XXX zo dňa 19.08.2022, č. XXXXX-XX/XXXX-XXX zo dňa 19.08.2022, č. XXXXX-XX/XXXX-XXX zo dňa 19.08.2022 a vrátenia veci Sociálnej poisťovni, pobočke Košice na ďalšie konanie.

I.

Priebeh administratívneho konania

2. Sociálna poisťovňa, pobočka Košice na základe žiadosti žalobcov o priznanie jednorázového odškodnenia podľa § 94 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení (ďalej aj zákon o sociálnom poistení alebo zákon č. 461/2003 Z.z.) a v súlade s § 110 ods. 2 zákona o sociálnom poistení rozhodnutiami č. XXXXX-XX/XXXX-XXX, č.10110-42/2022-KEM, č.10110-43/2022-KEM, č. XXXXX-XX/XXXX-XXX zo dňa 19.08.2022 (ďalej aj prvostupňové správne rozhodnutia) nepriznala žalobcom nárok na jednorázové odškodnenie po zomretom G. B., nar. XX.XX.XXXX, naposledy bytom v E. A., F. XXX/X, (ďalej aj poškodený), ktorý zomrel v dôsledku pracovného úrazu zo dňa 16.06.2021. Podľa

predloženej spisovej dokumentácie k závažnému pracovnému úrazu s následkom smrti poškodeného dňa 16.06.2021 došlo tak, že počas mulčovania trávnatého porastu, ktorý sa nachádza na parcele registra E894, poškodený ležal vo vysokej tráve a pravdepodobne spal a kolega, ktorý ho nevidel, poškodeného prešiel. Deň pred udalosťou mal poškodený nariadené vedúcim zamestnancom pásť ovce od rána dňa 16.06.2021 v časti Byster, z dôvodu, že v lokalite Červienky sa bude mulčovať a aby sa tam nezdržoval on sám aj s ovcami. O tejto skutočnosti bol informovaný aj kolega traktorista. Poškodený sa teda v čase úrazu už nemal nachádzať na danom území, napriek zákazu vstúpil do lokality, kde sa mala mulčovať tráva, zdržiaval sa v danej lokalite a v ťažkej opitosti, ktorá je často sprevádzaná hlbokým spánkom si ľahol do vysokej trávy trávnatého porastu, ktorý sa mal mulčovať a tam zaspal.

3. V odôvodnení prvostupňových správnych rozhodnutí správny orgán uviedol, že v danej veci ide o pracovnoprávny spor, pričom riešiť otázky pracovnoprávneho charakteru a rozhodovať o miere zavinenia je výlučne v kompetencii všeobecného súdu. Miera zavinenia je rozhodujúcou právnou skutočnosťou, potrebnou na posúdenie uplatnených dávok žiadateľmi a ako taká musí byť známa, aby bolo v danej veci rozhodnuté v súlade so zákonom. Určenie miery zavinenia sa jednoznačne zveruje do kompetencie zamestnávateľa, ktorý v Oznámení poistnej udalosti doručenom dňa 16.02.2022 určil mieru zavinenia v rozsahu 100 %. Sociálnej poisťovni zo žiadnych ustanovení zákona nevyplýva oprávnenie meniť mieru zavinenia poškodeného (zomretého) na pracovnom úraze určenú zamestnávateľom.

4. Proti prvostupňovým správnym rozhodnutiam podali žalobcovia odvolania, o ktorých rozhodla žalovaná rozhodnutiami č. XXXXX-X/XXXX-XX, č. XXXXX-X/XXXX-XX, č. 51255- 2/2022-BA, č. XXXXX-X/XXXX-XX zo dňa 07.11.2022 (ďalej aj napadnuté rozhodnutia alebo preskúmané rozhodnutia) tak, že odvolania žalobcov zamietla a prvostupňové správne rozhodnutia potvrdila.

5. Žalovaná v napadnutom rozhodnutí k námietkam žalobcov uviedla, že nemožno prijať argumentáciu žalobcov, ktorí poukazyvali na banské nešťastie v Handlovej, ku ktorému došlo za úplne iných podmienok ako k pracovnému úrazu poškodeného. Pobočka ako prvostupňový orgán pri zisťovaní skutočného stavu veci okrem iného zadovážila do konania znalecký posudok č. 80/2021, v ktorom znalci zhodnotili laboratórne vyšetrenia biologických materiálov poškodeného, a nie všeobecné vyjadrenie nevzťahujúce sa na predmet konania, s výsledkom, že „v čase smrti bol G. B. pod vplyvom etylalkoholu v zmysle ťažkého stupňa opitosti (až akútnej intoxikácie etylalkoholom). Rovnako tak pri vykonávaní dôkazov boli zhodnotené úvahy žalobcov, ktorí sa bez potrebného medicínskeho vzdelania sa pokúsili stanoviť, že skutočná miera alkoholu v čase smrti poškodeného mala byť vo výške 0,6 promile. Žalovaná poukázala na dôkazový materiál (znalecký posudok č. 10/2021, znalecký posudok č. 80/2021, uznesenie ORPZ, správa zamestnávateľa č. 66/2021), pričom do výpočtu dôkazov, z ktorých žalovaná, ako aj prvostupňový správny orgán pri rozhodovaní vychádzal ďalej zahrnul protokol Inšpektorátu práce Košice č. IKO-257-49-2.2/P-J01-21 zo dňa 22. októbra 2021 (ďalej len protokol IP) a vyjadrenie škodovej komisie zamestnávateľa č. 25/2022 zo dňa 22. februára 2022 (ďalej aj vyjadrenie zamestnávateľa č. 25/2022). Žalovaná mala za to, že zo všetkých týchto materiálov bezpochybne vyplýva, že poškodený sa dopustil vážneho porušenia právnych predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, alebo pokynov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, hoci s nimi bol riadne a preukázateľne oboznámený.

6. Žalovaná ďalej konštatovala, že ak o predbežnej otázke potrebnej na rozhodnutie vo veci nerozhodol iný na to príslušný orgán, môže si Sociálna poisťovňa urobiť o takejto otázke úsudok, ktorý sa musí riadiť zákonnými pravidlami tak, aby nebol svojvoľný či neodôvodnený. Vzhľadom na uvedené ako aj na skutočnosť, že žalobcovia odmietli podať na všeobecný súd určovaciu žalobu, žalovaná podľa § 195 a § 198 zákona o sociálnom poistení zhodnotila skutočný stav veci, pri ktorom vychádzala z dôkazového materiálu predloženého správnym orgánom prvého stupňa ako aj žalobcami. Po ich zhodnotení sa stotožnila s mierou zavinenia na vzniku predmetného pracovného úrazu určenou zamestnávateľom poškodeného v rozsahu 100%. Žalovaná s poukazom na § 196 ods. 1 písm. a) zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (ďalej aj Zákonník práce) uviedla, že po vyčerpávaní dokazovaní (znalecký posudok č. 10/2021, uznesenie OR PZ, protokol IP) zamestnávateľ preukázal, že príčinou vzniku predmetného pracovného úrazu bola skutočnosť, že poškodený sa napriek pokynom vedúceho zamestnanca zamestnávateľa nachádzal na mieste, kde malo dôjsť k mulčovaniu traktorom. Navyše, akékoľvek argumenty žalobcov o nemožnosti pripustenia liberácie z dôvodu nedostatočne zisteného skutkového stavu vo veci zaspatia poškodeného neobstoja, nakoľko znalecký posudok č. 80/2021 konštatuje prítomnosť alkoholu v sekrétoch poškodeného a sám právny zástupca pri svojich

úvahách o skutočnej miere alkoholu v čase smrti poškodeného, ktoré bližšie rozvádza v stanovisku pozostalých, pripúšťa, že výška alkoholu v krvi poškodeného „...tak mohla byť 0,6 promile“. Uvedené však samo osebe zakladá dôvod na liberáciu, nakoľko v zmysle § 12 ods. 2 písm. k) zákona č. 124/2006 Z .z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj zákon o BOZP) je zamestnanec povinný nepožívať alkoholické nápoje, omamné látky a psychotropné látky na pracoviskách a v priestoroch zamestnávateľa a v pracovnom čase aj mimo týchto pracovísk a priestorov, nenastupovať pod ich vplyvom do práce. V prípade porušenia tejto povinnosti dochádza k porušeniu predpisov a pokynov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, čo v nadväznosti na zákonník práce zakladá dôvod na úplné zbavenie sa zodpovednosti, pričom je irelevantná výška alkoholu v tele zamestnanca. Záverom žalovaná konštatovala, že po posúdení všetkých námietok a vzhľadom na do konania predložené dôkazy dospel k záveru, že poškodený si svojim počínaním privodil vznik predmetného pracovného úrazu, následkom čoho sa zamestnávateľ zbavil zodpovednosti za vzniknutý pracovný úraz.

II.

Konanie pred správnym súdom

7. Správnou žalobou zo dňa 05.01.2023 sa žalobcovia domáhali preskúmania napadnutých rozhodnutí žalovaného v spojení s prvostupňovými správnymi rozhodnutiami.

8. Žalobcovia namietali, že už v rámci stanoviska zo dňa 14.06.2022 bolo do konania predložené vyjadrenie Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou zo dňa 05.02.2010, podľa ktorého môže hodnota novovytvoreného alkoholu dosiahnuť 1,5 až 2 promile. Podľa predloženého vyjadrenia je podľa názoru žalobcov potrebné znalcov vypočuť za účelom objasnenia, či a do akej miery je možné považovať laboratórne výsledky za smerodajné, za účelom čoho bol ich výsluch navrhnutý. K dôkaznému návrhu sa doposiaľ nevyjadril ani žalovaný. Mali za to, že znalecké závery napriek ich odbornosti nie sú nespochybniteľné a výsluch znalcov zďaleka nie je výnimočný dôkazný prostriedok. V súvislosti s dôveryhodnosťou výpovede manželky poškodeného - žalobkyne v prvom rade, namietali že o predmetnom telefonáte spontánne vypovedala už dňa 29.06.2021 pred OČTK, teda v čase, keď znalecký posudok ešte ani nebol vypracovaný (keďže bol vypracovaný až 16.08.2021), a nemala žiaden dôvod uvádzať nepravdy. Jej výpoveď podľa žalobcov preto nemožno hodnotiť ako nedôveryhodnú len preto, že nezapadá do preferovaného skutkového stavu. Ďalej namietali, že v prípade, ak sa smrteľný pracovný úraz stal bez svedkov, resp. takým spôsobom, že neexistuje spoľahlivý podklad pre ustálenie prečo sa úraz stal a čo mu predchádzalo, nie je možné pripísať plnú zodpovednosť zamestnancovi. Mali za to, že žalovaný dospel k nesprávnemu záveru, keď tvrdí, že aj ak by sa preukázalo, že skutočná miera alkoholu mohla byť 0,6 promile, „Uvedené však samo osebe zakladá dôvod na liberáciu...“ (str. 5 napadnutých rozhodnutí). Túto úvahu možno vnímať ako snahu o záver, že tak či onak (bez ohľadu na výsledok výsluchu znalcov) sú prítomné dôvody pre úplnú liberáciu. Podľa názoru žalobcov Sociálna poisťovňa má použiť všetky prostriedky pre zistenie skutočného stavu veci v rozsahu potrebnom na rozhodnutie o konkrétnej dávke. Žalobcovia síce naďalej majú možnosť podať žalobu proti zamestnávateľovi, to však nezabavuje Sociálnu poisťovňu povinnosti vykonať potrebné vlastné dokazovanie za účelom úplného zistenia skutočného stavu veci. Napokon, samotný zákon o sociálnom poistení v § 196 počíta s možnosťou riadneho dokazovania za účelom zistenia skutočného stavu veci.

9. Žalovaná vo vyjadrení k žalobe uviedla, že k vyjadreniu Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou sa už podrobne vyjadrila v napadnutých rozhodnutiach na strane 3. Pre priblíženie žalovaná uviedla, že toto vyjadrenie popisovalo banské nešťastie v Handlovej, ktoré nie je predmetom tohto konania a obeť tzv. banského nešťastia v Handlovej boli dlhodobo v uzavretom priestore s vysokou teplotou. Za daných okolností dochádza k novotvorbe alkoholu v tele zosnulého, avšak k pracovnému úrazu poškodeného došlo na otvorenom priestranstve. Žalovaná v tejto súvislosti okrem znaleckého posudku č. 80/2021 poukázala na publikáciu doc. Dr. med. univ. A. G. H., I., A., FIALM (ďalej aj doc. Šidlo) ISBN 978-80-223-4902-4. Poznamenala, že predložila do konania znalecké posudky vypracované odborníkmi, pričom znalecký posudok č. 80/2021 bol vypracovaný na základe pitevných informácií, ako aj odbornú literatúru vydanú na akademickej pôde Univerzity Komenského v Bratislave,

lekárskej fakulty, doc. Šidla. Žalovaná ďalej uviedla, že nespochybňovala, že k telefonickému rozhovoru medzi žalobkyňou v prvom rade a poškodeným skutočne došlo, ale spochybňuje pravdivosť slov žalobkyne v prvom rade. Žalovaná ďalej poukázala na existenciu svedeckých výpovedí svedka J., D., C. (zamestnanec zamestnávateľa) a žalobkyne v prvom rade. Žalovaná mala za to, že vyvrátila akékoľvek argumenty právneho zástupcu žalobcov týkajúce sa správnosti jeho rozhodnutia nepodať na súd určovaciu žalobu. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj NS SR) v rozhodnutí sp. zn. 9Sžsk/99/2019 zo dňa 24.03.2021 jednoznačne uviedol, že stanovisko zamestnávateľa je pre Sociálnu poisťovňu záväzné. Žalovaná k námietkam žalobcov o nevypočutí znalcov poukázala na § 188 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, ktorý zakotvuje možnosť nariadiť ústne pojednávanie, ak to vyžaduje povaha veci, pričom žalovaná výsluch znalcov nepovažovala za potrebný.

10. Žalobcovia v replike zo dňa 24.02.2023 uviedli, že Sociálna poisťovňa vždy môže vyhodnocovať otázku zodpovednosti ako predbežnú, pokiaľ sa nezavŕšilo (resp. vôbec nie je vedené) sporové konanie. Podľa žalobcov je spravodlivé požadovať, aby znalec svoje závery obhájil alebo korigoval. Mali za to, že zodpovednosť zamestnanca nemožno predpokladať kým sa nepreukáže opak. Ak existuje viacero verzii príčin úrazu, pričom nemožno vylúčiť tie, ktoré sú poškodenému na prospech, je potrebné práve z týchto vychádzať, a to obzvlášť za situácie, keď pre absolútny rozsah traumy by iné zdravotné príčiny pitva neodhalila. Naďalej tak platí, že úrazový dej (ako aj konanie poškodeného predtým) nikto nevidel, nikto s istotou nepozná príčinu, pre ktorú sa pod mulčovačom ocitol, a za tejto situácie nemôže byť plne zodpovedný.

11. Žalovaná v duplike zo dňa 07.03.2023 uviedla, že súdy, ktoré predmetné nároky prejednávali sa zhodli na tom, že Sociálna poisťovňa nie je orgánom oprávneným rozhodnúť o takejto predbežnej otázke, t. j. o charaktere poistnej udalosti resp. miere zavinenia na nej, odkazujúc sa na fakt, že o takejto predbežnej otázke je podľa právnych predpisov kompetentný rozhodnúť len všeobecný súd v civilnom konaní na základe určovacej žaloby, na podanie ktorej Sociálna poisťovňa ani nemá vecnú legitimitáciu. Napriek uvedenému názoru NS SR žalovaná vykonala rozsiahle dokazovanie zadovážením ako znaleckých posudkov, tak aj mnoho listinných dôkazov od zamestnávateľa poškodeného, Okresného riaditeľstva Policajného zboru v Košiciach, veľkého množstva súdnych rozhodnutí na viacerých stupňoch ako aj iných informácií. Žalovaná mala za to, že nie je subjektom oprávneným záväzne a s konečnou platnosťou rozhodnúť či v súlade so zákonom je tvrdenie zamestnanca alebo zamestnávateľa, resp. v akom rozsahu je daná zodpovednosť zamestnávateľa a v akom zamestnanca. Stanovisko zamestnávateľa je pre žalovanú v konaní o úrazovej dávke zamestnanca určujúce. Telefonický rozhovor medzi žalobkyňou v prvom rade a poškodeným, resp. jeho obsah nebol do dnešného dňa preukázaný. Pokiaľ žalobkyňa v prvom rade nevie preukázať tvrdenú skutočnosť, považuje sa táto za nepreukázanú, pretože proti nemu existuje viacero listinných dôkazov predložených zo strany žalovanej. Mala za to, že nie Sociálna poisťovňa, ale iba všeobecný súd môže meniť mieru zavinenia určenú zamestnávateľom.

12. S účinnosťou od 01.06.2023 začal svoju činnosť Správny súd v Košiciach (ďalej aj správny súd alebo súd). V súlade s § 3 ods. 3 písm. c/ zákona č. 151/2022 Z. z. o zriadení správnych súdov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, výkon súdnictva prešiel z Krajského súdu v Košiciach a z Krajského súdu v Prešove na Správny súd v Košiciach vo všetkých veciach, v ktorých je od 01.06.2023 daná právomoc správnych súdov. Od 01.06.2023 je teda na konanie v predmetnej veci príslušný Správny súd v Košiciach, kde je vec vedená pod sp. zn. KE-4Sa/1/2023.

13. Žalobcovia v podaní zo dňa 28.03.2025 poukázali na rozhodnutie veľkého senátu Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj NSS SR) sp. zn. 19Svs/3/2024 zo dňa 09.12.2024, ktorým podľa názoru žalobcov NSS SR vzhľadom na vývoj rozhodovacej praxe, ktorý doposiaľ nebol jednotný, dal judikatórnu bodku v prospech žalobcov.

16. Vo veci bolo nariadené pojednávanie na deň 28.10.2025. Pojednávanie sa zúčastnil len právny zástupca žalobcov. Žalovaná svoju neúčast' ospravedlnila písomným podaním zo dňa 10.09.2025 a súhlasila s prejednaním a rozhodnutím veci v jej neprítomnosti. Právny zástupca žalobcov uviedol, že na podanej žalobe trvá a pridŕžiava sa v plnom rozsahu svojich písomných podaní. Poukázal na rozhodnutie veľkého senátu NSS SR sp. zn. 19Svs/3/2024 zo dňa 09.12.2024. Ku skutkovým osobitostiam veci právny zástupca žalobcov uviedol, že je tu zrejmý rozpor čo sa týka ustáľovania skutkového stavu s poukazom na telefonát poškodeného so žalobkyňou v prvom rade ako aj na to, že pracovný úraz bol

prakticky bez svedkov s poukazom na rozhodnutie Krajského súdu v Prešove pod sp. zn. 7Copr/1/2020. Dal do pozornosti, že žalovaná žiadnym spôsobom neumožnila znalcov vypočuť aj keď tam sú zásadné pochybnosti o správnosti a úplnosti ich záverov. Záverom právny zástupca žalobcov predložil zoznam súdnych rozhodnutí.

17. Vo veci bol v súlade s § 116 zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj SSP) vyhlásený rozsudok dňa 27.11.2025 ktorým správny súd napadnuté rozhodnutia žalovanej ako aj prvostupňové správne rozhodnutia zrušil a vec vrátil správnejmu orgánu prvého stupňa na ďalšie konanie.

III.

Právne posúdenie veci správnym súdom

18. Správny súd konajúc v súlade s ustanoveniami SSP preskúmal žalobou napadnuté rozhodnutia ako aj priebeh administratívneho konania, ktoré predchádzalo ich vydaniu a dospel k záveru, že žaloba je dôvodná.

19. Predmetom prieskumu v prejednávanej veci sú napadnuté rozhodnutia žalovanej, ktorými žalovaná zamietla odvolania žalobcov a potvrdila ako vecne správne rozhodnutia správneho orgánu prvého stupňa o nepriznaní nároku na jednorazové odškodnenie po nebohom G. B., nar. XX.XX.XXXX (poškodenom), ktorý zomrel dňa XX.XX.XXXX následkom pracovného úrazu zo dňa 16.06.2021.

20. Podľa § 94 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, manžel, manželka a nezaopatrené dieťa poškodeného, ktorý zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, majú nárok na jednorazové odškodnenie.

21. Podľa § 110 ods. 2 zákona o sociálnom poistení, nárok na úrazové dávky nevzniká, ak sa zamestnávateľ celkom zbaví zodpovednosti za poškodenie zdravia alebo smrť poškodeného podľa osobitného predpisu, ktorým je zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce.

22. Podľa § 196 ods. 1 písm. a) Zákonníka práce, sa zamestnávateľ zbaví zodpovednosti celkom, ak preukáže, že jedinou príčinou škody bola skutočnosť, že škoda bola spôsobená tým, že zamestnanec svojím zavinením porušil právne predpisy na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, alebo pokyny na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, hoci s nimi bol riadne a preukázateľne oboznámený.

23. Podľa § 196 ods. 1 písm. b) Zákonníka práce, sa zamestnávateľ zbaví zodpovednosti celkom, ak preukáže, že jedinou príčinou škody bola skutočnosť, že škodu si spôsobil postihnutý zamestnanec pod vplyvom alkoholu a zamestnávateľ nemohol škodu zabrániť.

24. Podľa § 12 ods. 2 písm. k) zákona o BOZP, zamestnanec je povinný nepožívať alkoholické nápoje, omamné látky a psychotropné látky na pracoviskách a v priestoroch zamestnávateľa a v pracovnom čase aj mimo týchto pracovísk a priestorov, nenastupovať pod ich vplyvom do práce.

25. V preskúmvanej veci nebolo medzi účastníkmi sporné, že došlo k pracovnému úrazu. Spornou je otázka, či sa zamestnávateľ poškodeného účinne zbavil zodpovednosti za pracovný úraz, ako aj otázka kompetencie žalovanej rozhodnúť o predmetnej skutočnosti.

26. V tejto súvislosti správny súd poukazuje rovnako ako žalobcovia na závery rozhodnutia veľkého senátu NSS SR sp. zn. 19 Svs/3/2024 zo dňa 09.12.2024, ktorý v predmetnom rozhodnutí konštatoval, že tak ako § 8 a § 83 zákona č. 461/2003 Z. z. pri vymedzení pojmov pracovný úraz a poškodený neodkazujú na Zákonník práce, neodkazujú pri tomto vymedzení ani na zodpovednosť zamestnávateľa podľa Zákonníka práce (prípadne iných právnych predpisov, ktoré upravujú právne vzťahy uvedené v § 16 a § 17 ods. 2 cit. zák.). Inak povedané, citované ustanovenia neustanovujú, že pracovným úrazom je taký úraz, za ktorý zamestnávateľ zodpovedá, alebo že poškodeným je zamestnanec, za

ktorého úraz zodpovedá zamestnávateľ. To znamená, že posúdenie úrazu ako pracovného úrazu a určitého zamestnanca ako poškodeného týmto pracovným úrazom na účely citovaných ustanovení zákona č. 461/2003 Z. z. nepredpokladá, že by malo byť pozitívne ustálené, že je daná napríklad zodpovednosť zamestnávateľa v zmysle pracovnoprávnych predpisov. Napokon, Zákonník práce v tomto prípade sám vychádza z objektívnej zodpovednosti zamestnávateľa, čo v zásade znamená, že ten zodpovedá za každý pracovný úraz, ktorý spĺňa určené znaky a ktorým došlo k poškodeniu zdravia jeho zamestnanca. V dôsledku toho, tak za prejudiciálnu otázku podľa § 198 zákona č. 461/2003 Z. z., od ktorej riešenia by bolo závislé rozhodnutie žalovanej v dávkovom konaní, nemožno bez ďalšieho považovať ani otázku, či je skutočne daná zodpovednosť zamestnávateľa za pracovný úraz. Tomu neodporuje ani ustanovenie § 110 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z., podľa ktorého nárok na úrazové dávky nevzniká, ak sa zamestnávateľ celkom zbaví zodpovednosti za poškodenie zdravia alebo smrť poškodeného (s odkazom na ustanovenie § 196 ods. 1 Zákonníka práce). Podľa § 196 ods. 1 Zákonníka práce v zásade platí, že zamestnávateľ sa zbaví zodpovednosti (za pracovný úraz), ak preukáže, že jedinou príčinou škody bolo buď zavinené nedodržanie určitých predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochranu zdravia pri práci zo strany zamestnanca, prípadne privodenie si pracovného úrazu vplyvom alkoholu alebo omamných látok. Z formulácie „zbavenie sa zodpovednosti“ je zrejmé, že ide o liberáciu spod inak objektívnej zodpovednosti, teda ide o okolnosti, ktoré môže na svoju obranu uplatniť sám zamestnávateľ. Zo znenia § 110 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. je potom zrejmé, že jednou z podmienok vzniku (a nie až podmienkou zániku) nároku na úrazové dávky je neexistencia liberácie (zbavenia sa zodpovednosti) zamestnávateľa za pracovný úraz. Inak povedané, účinné zbavenie sa tejto zodpovednosti je negatívnou podmienkou vzniku nároku na dávku, ktorá musí byť takisto splnená, aby tento nárok vznikol. Poškodenému teda nevznikne nárok na úrazovú dávku, hoci by boli splnené aj všetky ostatné zákonné podmienky, ak sa zamestnávateľ týmto spôsobom účinne zbavil svojej zodpovednosti. Ak sa zamestnávateľ tejto zodpovednosti nezbavil, nemožno uvažovať o naplnení negatívnej podmienky § 110 ods. 2 zákona o sociálnom poistení.

27. Z vyššie uvedeného vyplýva, že nie je povinnosťou zamestnanca (poškodeného) domáhať sa a dokazovať, že zamestnávateľ za poškodenie zdravia zodpovedá, pretože takéto (pozitívne) vyslovenie zodpovednosti zamestnávateľa nie je podmienkou nároku na úrazové dávky. Naopak, je vecou zamestnávateľa liberovať sa (zbaviť sa zodpovednosti) a tým podľa § 110 ods. 2 zákona o sociálnom poistení vylúčiť vznik tohto nároku. Takouto liberáciou však nemôže byť len samotný prejav (vyhlásenie) zamestnávateľa, že odmieta zodpovednosť za pracovný úraz. Naopak, zamestnávateľ musí preukázať zákonné podmienky takejto liberácie. Pretože tie sú pre pracovnoprávne vzťahy upravené práve v Zákonníku práce a zákon č. 461/2003 Z. z. na ne len odkazuje, patrí o samotnej liberácii rozhodovať súdu podľa § 14 Zákonníka práce, takže tu ide o pravú predbežnú otázku v zmysle § 198 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. Prvostupňový správny orgán teda sám nemôže vstúpiť do postavenia zamestnávateľa a namiesto neho uplatniť jeho liberačné právo. Samozrejme, je aj v jeho záujme upovedomiť zamestnávateľa o tom, že jeho zamestnanec uplatňuje nárok na úrazové dávky, a vytvoriť zamestnávateľovi priestor, aby prejavil, že sa chce svojej zodpovednosti zbaviť, a aby uviedol okolnosti, ktoré svedčia o tom, že sú splnené liberačné dôvody podľa § 196 ods. 1 Zákonníka práce. Pokiaľ prvostupňový správny orgán ním tvrdené okolnosti následným dokazovaním aj dokáže, môže si podľa § 198 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. urobiť sám úsudok o tom, či sa zamestnávateľovi liberácia podarila alebo nie. Ak nedokáže túto otázku posúdiť sám, môže zamestnávateľovi odporučiť, aby sa zbavenia zodpovednosti v rámci pracovnoprávneho vzťahu domáhal na súde v civilnom sporovom konaní v zhode s § 14 Zákonníka práce (napríklad žalobou o určenie, že nie je daná jeho zodpovednosť). Ak organizačná zložka žalovanej v dávkovom konaní postupom podľa § 198 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. predbežne posúdi, že sa zamestnávateľovi podarila liberácia spod zodpovednosti za pracovný úraz, ani poškodenému zamestnancovi nič nebráni, aby sa podľa § 14 Zákonníka práce v civilnom sporovom konaní domáhal opačného záveru (napríklad žalobou o určenie, že zamestnávateľ za jeho pracovný úraz zodpovedá).

28. Takýto výklad - okrem toho, že je v súlade so znením jednotlivých ustanovení zákona o sociálnom poistení - viac zodpovedá aj účelu, ktorý sa sledoval prenosom odškodňovania za pracovné úrazy a choroby z povolania zo zamestnávateľa na žalovanú. Zmyslom tohto prenosu totiž bolo zlepšenie postavenia zamestnancov, keďže namiesto uplatňovania náhrady škody voči svojmu zamestnávateľovi (so všetkými rizikami platobnej neschopnosti, náročnosťou a zdĺhavosťou súdneho konania) sa tieto nároky uplatňujú voči žalovanej (u ktorej je zamestnávateľ poistený), ktorá o nich rozhodne v relatívne neformálnom dávkovom konaní. Tomuto účelu by celkom odporovalo, ak by zamestnávateľ mohol zmariť

nárok svojho zamestnanca na získanie týchto dávok, ktorých účelom je práve finančne plniť pri úraze utrpenom pri výkone zamestnania len tým, že jednoducho vyhlási, že svoju zodpovednosť odmieta, a zamestnanec by následne mal uplatňovať svoje práva proti nemu na súde. Tým sa totiž zamestnanec dostáva do rovnakej situácie, v akej bol, keď odškodnenie za pracovné úrazy a choroby z povolania v celom rozsahu zabezpečovali sami zamestnávateľia.

29. Aj keď správne orgány v preskúmvanej veci vykonali určité dokazovanie, jeho výsledky pomeriavali vždy len voči tomuto vyhláseniu zamestnávateľa. Takýmto postupom tomuto vyhláseniu v podstate priznali účinky prezumpcie (domnienky), ktorú sa dokazovaním snažili len vyvracať. Takýto postup však nezodpovedá zásade voľného hodnotenia dôkazov ako vyplýva z § 196 ods. 7 zákona č. 461/2003 Z. z., ale ani požiadavke rovnako dôsledne objasňovať všetky skutočnosti, či svedčia v prospech alebo neprospech účastníka, vyjadrenej v § 195 ods. 4 zákona o sociálnom poistení. Pokiaľ totiž prvostupňový správny orgán kvôli svojmu nesprávnemu názoru na výklad § 198 priznal vyhláseniu zamestnávateľa, ktorý ani nebol prítomný, keď sa úraz mal stať, iný (väčší) význam v konaní než ostatným dôkazom, potom nehodnotil všetky rozhodné skutočnosti rovnako dôkladne a každý dôkaz osobitne a všetky dôkazy vo vzájomných súvislostiach.

30. Vzhľadom na vyššie uvedené správny súd dospel k záveru, že správna žaloba je dôvodná, a preto napadnuté rozhodnutia žalovanej a prvostupňové správne rozhodnutia v súlade s § 191 SSP zrušil a vec vrátil Sociálnej poisťovni, pobočka Košice na ďalšie konanie.

31. V ďalšom konaní prvostupňový správny orgán viazaný právnym názorom vyslovenom v tomto rozsudku (§ 191 ods. 6 SSP), bude predbežnú otázku týkajúcu sa miery zavinenia poškodeného na pracovnom úraze určenú zamestnávateľom posudzovať samostatne a nebude sa cítiť viazaný prejavom zamestnávateľa poškodeného. Prvostupňový správny orgán vyhodnotí doteraz vykonané dokazovanie dôsledne podľa zásad ustanovených v § 195 ods. 4 a § 196 ods. 7 zákona č. 461/2003 Z. z. a podľa potreby ho doplní tak, aby v súlade s § 195 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. presne a úplne zistil skutočný stav veci v rozsahu potrebnom pre svoje rozhodnutie a podľa toho potom rozhodne o žiadostiach žalobcov.

32. O trovách konania rozhodol správny súd podľa § 167 SSP tak, že úspešným žalobcom v prvom až štvrtom rade priznal voči neúspešnej žalovanej právo na úplnú náhradu trov konania.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu je prípustná kasačná sťažnosť, ktorú možno podať na Správnom súde v Košiciach v lehote 1 mesiaca od doručenia rozhodnutia správneho súdu (§ 443 ods. 1 v spojení s § 444 ods. 1 SSP). Zmeškanie lehoty nemožno odpustiť (§ 443 ods. 5 SSP).

V kasačnej sťažnosti sa musí okrem všeobecných náležitostí podania podľa § 57 SSP uviesť označenie napadnutého rozhodnutia, údaj, kedy napadnuté rozhodnutie bolo sťažovateľovi doručené, opísanie rozhodujúcich skutočností, aby bolo zrejmé, v akom rozsahu a z akých dôvodov podľa § 440 SSP sa podáva (ďalej len „sťažnostné body“) a návrh výroku rozhodnutia. Sťažnostné body možno meniť len do uplynutia lehoty na podanie kasačnej sťažnosti (§ 445 ods. 1, 2 SSP).

Kasačnú sťažnosť možno odôvodniť len tým, že správny súd v konaní alebo pri rozhodovaní porušil zákon tým, že

- a. na rozhodnutie vo veci nebola daná právomoc súdu v správnom súdnictve,
- b. ten, kto v konaní vystupoval ako účastník konania, nemal procesnú subjektivitu,
- c. účastník konania nemal spôsobilosť samostatne konať pred správnym súdom v plnom rozsahu a nekonal za neho zákonný zástupca alebo procesný opatrovník,
- d. v tej istej veci sa už skôr právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už skôr začalo konanie,
- e. vo veci rozhodol vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený správny súd,
- f. nesprávnym procesným postupom znemožnil účastníkovi konania, aby uskutočnil jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces,
- g. rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci,
- h. sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe kasačného súdu,

- i. nerešpektoval záväzný právny názor, vyslovený v zrušujúcom rozhodnutí o kasačnej sťažnosti alebo
- j. podanie bolo nezákonne odmietnuté.

Sťažnostné body podľa písm. g) až i) sťažovateľ vymedzí tak, že uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia. Dôvod kasačnej sťažnosti nemožno vymedziť tak, že sťažovateľ poukáže na svoje podanie pred správnym súdom (§ 440 ods. 1, 2 SSP).

Sťažovateľ alebo opomenutý sťažovateľ musí byť v konaní o kasačnej sťažnosti zastúpený advokátom. Kasačná sťažnosť a iné podania sťažovateľa alebo opomenutého sťažovateľa musia byť spísané advokátom. Tieto povinnosti neplatia, ak má sťažovateľ alebo opomenutý sťažovateľ, jeho zamestnanec alebo člen, ktorý za neho na kasačnom súde koná alebo ho zastupuje, vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa; ak ide o konanie o správnej žalobe podľa § 6 ods. 2 písm. c) a d) SSP; ak je žalovaným Centrum právnej pomoci (§ 449 ods. 1, 2 SSP).